

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୫)

108 Upanishad (Vol – 5)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ଯୋଗ ଉପନିଷଦ

(Yoga Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ ଉପନିଷଦ

(Yogatattvopanisat / Yogatattva Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡ଼ା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡ଼ା

ସଂସ୍କାରଦଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଈ,

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

arunhkd12@gmail.com

ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵୋପନିଷଦ୍ / ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵୋପନିଷଦ୍ ॥

ଘୋଗେଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଂ ଚ କୈବଲ୍ୟଂ ଜାୟତେ ଯତ୍-ପ୍ରସାଦତଃ ।

ତଦ୍ଦୈଷ୍ଟବଂ ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ॥

ତେଜସ୍ଵିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ଵିଷାବହୈ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଘୋଗିନାଂ ହିତକାମ୍ୟୟା ।

ୟଜ୍ଞତ୍ଵା ଚ ପଠିତ୍ଵା ଚ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧ ॥

ବିଷ୍ଣୁର୍ନାମ ମହାଘୋଗୀ ମହାଭୂତୋ ମହାତପାଃ ।

ତତ୍ତ୍ଵମାର୍ଗେ ଯଥା ଦୀପୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ ॥ ୨ ॥

ତମାରାଧ୍ୟା ଜଗନ୍ନାଥଂ ପ୍ରଶିପତ୍ୟ ପିତାମହଃ ।

ପପ୍ରକ୍ଷ ଘୋଗତତ୍ତ୍ଵଂ ମେ ବ୍ରୁହି ଚାଷ୍ଟାଙ୍ଗସଂଯୁକ୍ତମ୍ ॥ ୩ ॥

ତମୁବାଚ ହୃଷୀକେଶୋ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ଶୃଣୁ ତତ୍ତ୍ଵତଃ ।

ସର୍ବେ ଜୀବାଃ ସୁଖୈର୍ଦୁଃଖୈର୍ମାୟାଜାଲେନ ବେଷ୍ଟିତାଃ ॥ ୪ ॥

ତେଷାଂ ମୁକ୍ତିକରଂ ମାର୍ଗଂ ମାୟାଜାଲନିକୃତ୍ତନମ୍ ।

ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁଜରାବ୍ୟାଧିନାଶନଂ ମୃତ୍ୟୁତାରକମ୍ ॥ ୫ ॥

ନାନାମାର୍ଗେଷୁ ଦୁଷ୍ଟାପଂ କୈବଲ୍ୟଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
ପତିତାଃ ଶାସ୍ତ୍ରଜାଲେଷୁ ପ୍ରଜ୍ଜୟା ତେନ ମୋହିତାଃ ॥ ୭ ॥

ଅନିର୍ବାଚ୍ୟଂ ପଦଂ ବକ୍ତୁଂ ନ ଶକ୍ୟଂ ତୈଃ ସୁରୈରପି ।
ସ୍ଵାତ୍ମପ୍ରକାଶରୂପଂ ତନ୍ନିଂ ଶାସ୍ତ୍ରେଣ ପ୍ରକାଶ୍ୟତେ ॥ ୮ ॥

ନିଷ୍କଲଂ ନିର୍ମଲଂ ଶାନ୍ତଂ ସର୍ବାତୀତଂ ନିରାମୟମ୍ ।
ତଦେବ ଜୀବରୂପେଣ ପୁଣ୍ୟପାପଫଲୈର୍ବୃତମ୍ ॥ ୮ ॥

ପରମାତ୍ମପଦଂ ନିତ୍ୟଂ ତତ୍ତ୍ଵଥଂ ଜୀବତାଂ ଗତମ୍ ।
ସର୍ବଭାବପଦାତୀତଂ ଜ୍ଞାନରୂପଂ ନିରଞ୍ଜନମ୍ ॥ ୯ ॥

ବାରିବତ୍ସ୍ନୁରିତଂ ତସ୍ମିଂସ୍ତ୍ରାହଂକୃତିରୁଦ୍ଭିତା ।
ପଞ୍ଚାତ୍ମକମଭୁପ୍ତିଷ୍ଠଂ ଧାତୁବଦ୍ଘଂ ଗୁଣାତ୍ମକମ୍ ॥ ୧୦ ॥

ସୁଖଦୁଃଖୈଃ ସମାୟୁକ୍ତଂ ଜୀବଭାବନୟା କୁରୁ ।
ତେନ ଜୀବାଭିଧା ପ୍ରୋକ୍ତା ବିଶୁଦ୍ଧୈଃ ପରମାତ୍ମନି ॥ ୧୧ ॥

କାମକ୍ରୋଧଭୟଂ ତାପି ମୋହଲୋଭମଦୋ ରଜଃ ।
ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚ କାର୍ପଣ୍ୟଂ ଶୋକସ୍ତ୍ରାନ୍ତା ଯୁଧା ତୃଷା ॥ ୧୨ ॥

ତୃଷ୍ଣା ଲଜ୍ଜା ଭୟଂ ଦୁଃଖଂ ବିଷାଦୋ ହର୍ଷ ଏବ ଚ ।
ଏଭିର୍ଦୌର୍ବୈର୍ନିର୍ମୁକ୍ତଃ ସ ଜୀବଃ କେବଲୋ ମତଃ ॥ ୧୩ ॥

ତସ୍ମାଦ୍ଦୋଷବିନାଶାର୍ଥମୁପାୟଂ କଥୟାମି ତେ ।
ଘୋଷହୀନଂ କଥଂ ଜ୍ଞାନଂ ମୋକ୍ଷଦଂ ଭବତି ଧ୍ରୁବମ୍ ॥ ୧୪ ॥

ଘୋଷୋ ହି ଜ୍ଞାନହୀନସ୍ତୁ ନ କ୍ଷମୋ ମୋକ୍ଷକର୍ମଣି ।
ତସ୍ମାଦ୍ଜ୍ଞାନଂ ଚ ଘୋଷଂ ଚ ମୁମୁକ୍ଷୁର୍ଦ୍ଧମଭ୍ୟସେତ୍ ॥ ୧୫ ॥

ଅଜ୍ଞାନାଦେବ ସଂସାରୋ ଜ୍ଞାନାଦେବ ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପମେବାଦୌ ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞେୟୈକସାଧନମ୍ ॥ ୧୬ ॥

ଜ୍ଞାତଂ ଯେନ ନିଜଂ ରୂପଂ କୈବଲ୍ୟଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
ନିଷ୍କଲଂ ନିର୍ମଲଂ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ୱଜିଦାନନ୍ଦରୂପକମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ଉପୁଞ୍ଜିତ୍ୱିତିସଂହାରସ୍ତୁର୍ତ୍ତଜ୍ଞାନବିବର୍ଜିତମ୍ ।
ଏତଦ୍ଜ୍ଞାନମିତି ପ୍ରୋକ୍ତମଥ ଯୋଗଂ ବ୍ରହ୍ମାମି ତେ ॥ ୧୮ ॥

ଯୋଗୋ ହି ବହୁଧା ବ୍ରହ୍ମନ୍ତ୍ରିଦ୍ୟତେ ବ୍ୟବହାରତଃ ।
ମନ୍ତ୍ରଯୋଗୋ ଲୟଶ୍ଳେଷ ହଠୋଽସୌ ରାଜଯୋଗତଃ ॥ ୧୯ ॥

ଆରମ୍ଭଶ୍ଚ ଘଟଶ୍ଳେଷ ତଥା ପରିଚୟଃ ସ୍ତୁତଃ ।
ନିଷ୍ପତ୍ତିଶ୍ଚେତ୍ୟବସ୍ଥା ତ ସର୍ବତ୍ର ପରିକୀର୍ତ୍ତିତା ॥ ୨୦ ॥

ଏତେଷାଂ ଲକ୍ଷଣଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ୱକ୍ଷେ୍ୟ ଶୃଣୁ ସମାସତଃ ।
ମାତୃକାଦିଯୁତଂ ମନ୍ତ୍ରଂ ଦ୍ୱାଦଶାଂ ତୁ ଯୋ ଜପେତ୍ ॥ ୨୧ ॥

କ୍ରମେଣ ଲଭତେ ଜ୍ଞାନମଣିମାଦିଗୁଣାନ୍ୱିତମ୍ ।
ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧିରିମଂ ଯୋଗଂ ସେବତେ ସାଧକାଧମଃ ॥ ୨୨ ॥

ଲୟଯୋଗଶ୍ଚିତ୍ତଲୟଃ କୋଟିଶଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।
ଗଚ୍ଛଂସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟନ୍ସପନ୍ତୁଞ୍ଜିନ୍ୟାୟେନ୍ନିଷ୍କାଳମୀଶ୍ୱରମ୍ ॥ ୨୩ ॥

ସ ଏବ ଲୟଯୋଗଃ ସ୍ୟାଂକଠଯୋଗମତଃ ଶୃଣୁ ।
ୟମଶ୍ଚ ନିୟମଶ୍ଳେଷ ଆସନଂ ପ୍ରାଣସଂୟମଃ ॥ ୨୪ ॥

ପ୍ରତ୍ୟାହାରୋଧାରଣା ତ ଧ୍ୟାନଂ ଭୂମଧ୍ୟମେ ହରିମ୍ ।
ସମାଧିଃ ସମତାବସ୍ଥା ସାଞ୍ଜ୍ଞାକ୍ଷୋ ଯୋଗ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୨୫ ॥

ମହାମୁଦ୍ରା ମହାବନ୍ଧୋ ମହାବେଧଶ୍ଚ ଖେଚରୀ ।
ଜାଲଂଧରୋଢ୍ଢିୟାଶଶ୍ଚ ମୂଲବନ୍ଧସ୍ତଥୈବ ଚ ॥ ୨୬ ॥

ଦୀର୍ଘପ୍ରଣବସଂଧାନଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଶ୍ରବଣଂ ପରମ୍ ।
ବଜ୍ରୋଲୀ ଚାମରୋଲୀ ଚ ସହଜୋଲୀ ତ୍ରିଧା ମତା ॥ ୨୭ ॥

ଏତେଷାଂ ଲକ୍ଷଣଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍‌ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ଶୃଣୁ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ଲଘ୍ୱାହାରୋ ଯୁମେଷ୍ୱେକୋ ମୁଖ୍ୟୋ ଭବତି ନେତରଃ ॥ ୨୮ ॥

ଅହିଂସା ନିୟମେଷ୍ୱେକା ମୁଖ୍ୟା ବୈ ଚତୁରାନ୍‌ନନ ।
ସିଦ୍ଧଂ ପଦ୍ମଂ ତଥା ସିଂହଂ ଭଦ୍ରଂ ଚେତି ଚତୁଷ୍ଟୟମ୍ ॥ ୨୯ ॥

ପ୍ରଥମାଭ୍ୟାସକାଳେ ତୁ ବିଦ୍ବାଃ ସୁଧୃଷ୍ଟୁରାନ୍‌ନନ ।
ଆଲସ୍ୟଂ କଢ୍ଢନଂ ଧୂର୍ତ୍ତଗୋଷ୍ଠୀ ମନ୍ଥାଦିସାଧନମ୍ ॥ ୩୦ ॥

ଧାତୁସ୍ତ୍ରୀଲୌଲ୍ୟକାଦୀନି ମୃଗତୃଷ୍ଣାମୟାନି ବୈ ।
ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସୁଧୀସ୍ତ୍ରୀଜେସ୍ରର୍ବାନ୍‌ଦ୍ୱିଦ୍ୱାନ୍‌ପୁଣ୍ୟପ୍ରଭାବତଃ ॥ ୩୧ ॥

ପ୍ରାଣାୟାମଂ ତତଃ କୁର୍ଯ୍ୟାପଦ୍ମାସନଗତଃ ସ୍ୱୟମ୍ ।
ସୁଶୋଭନଂ ମଠଂ କୁର୍ଯ୍ୟାସୁଷ୍ମଦ୍ୱାରଂ ତୁ ନିର୍ବ୍ରଣମ୍ ॥ ୩୨ ॥

ସୁଷୁ ଲିପ୍ତଂ ଗୋମୟେନ ସୁଧୟା ବା ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ।
ମନ୍ଥୁଶୈର୍ମଶକୈର୍ଲୁତୈର୍ବର୍ଜିତଂ ଚ ପ୍ରୟତ୍ନତଃ ॥ ୩୩ ॥

ଦିନେ ଦିନେ ଚ ସଂମୃଷ୍ଟଂ ସଂମାର୍ଜନ୍ୟା ବିଶେଷତଃ ।
ବାସିତଂ ଚ ସୁଗନ୍ଧେନ ଧୂପିତଂ ଗୁଗ୍ଗୁଳାଦିଭିଃ ॥ ୩୪ ॥

ନାତ୍ୟୁକ୍ଳିତଂ ନାତିନୀଚଂ ଚୈଲାଜିନକୁଶୋତ୍ତରମ୍ ।
ତତ୍ରୋପବିଶ୍ୟ ମେଧାବୀ ପଦ୍ମାସନସମନ୍ୱିତଃ ॥ ୩୫ ॥

ରତ୍ନକାୟଃ ପ୍ରାଞ୍ଜଲିଷ୍ଠ ପ୍ରଣମେଦିଷ୍ଠଦେବତାମ୍ ।
ତତୋ ଦକ୍ଷିଣହସ୍ତସ୍ୟ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠେନୈବ ପିଙ୍ଗଳାମ୍ ॥ ୩୬ ॥

ନିରୂପ୍ୟ ପୂରୟେଦ୍ଦ୍ୱାୟୁମିତୟା ତୁ ଶନୈଃ ଶନୈଃ ।
ୟଥାଶକ୍ତ୍ୟବିରୋଧେନ ତତଃ କୁର୍ଯ୍ୟାକ କୁମ୍ଭକମ୍ ॥ ୩୭ ॥

ପୁନସ୍ତ୍ୟଜେପିଙ୍ଗଳୟା ଶନୈରେବ ନ ବେଗତଃ ।
ପୁନଃ ପିଙ୍ଗଳୟାପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂରୟେଦ୍ବୁଦରଂ ଶନୈଃ ॥ ୩୮ ॥

ଧାରୟିତ୍ୱା ଯଥାଶକ୍ତି ରେଚୟେଦିତୟା ଶନୈଃ ।
ୟା ତ୍ୟଜେତ୍ତୟାପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାରୟେଦବିରୋଧତଃ ॥ ୩୯ ॥

ଜାନୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣୀକୃତ୍ୟ ନ ଦ୍ରୁତଂ ନ ବିଲମ୍ବିତମ୍ ।
ଅଙ୍ଗୁଲିଘ୍ନୋଟନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ୍ରା ମାତ୍ରା ପରିଗୀୟତେ ॥ ୪୦ ॥

ଇତୟା ବାୟୁମାରୋପ୍ୟ ଶନୈଃ ଷୋଡଶମାତ୍ରୟା ।
କୁମ୍ଭୟେତ୍-ପୂରିତଂ ପଶ୍ଚାତ୍ତୁଃଷଷ୍ଠ୍ୟା ତୁ ମାତ୍ରୟା ॥ ୪୧ ॥

ରେଚୟେପିଙ୍ଗଳାନାତ୍ୟା ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶନ୍ନାତ୍ରୟା ପୁନଃ ।
ପୁନଃ ପିଙ୍ଗଳୟାପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବବସ୍ତୁସମାହିତଃ ॥ ୪୨ ॥

ପ୍ରାତର୍ମଧ୍ୟାଂଦିନେ ସାୟମର୍ଧରାତ୍ରେ ଚ କୁମ୍ଭକାନ୍ ।
ଶନୈରଶୀତିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ଚତୁର୍ବାରଂ ସମଭ୍ୟସେତ୍ ॥ ୪୩ ॥

ଏବଂ ମାସତ୍ରୟାଭ୍ୟାସାନୁତୀଶୁଦ୍ଧିସ୍ତତୋ ଭବେତ୍ ।
ୟଦା ତୁ ନାତୀଶୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ତଦା ଚିହ୍ନାନି ବାହ୍ୟତଃ ॥ ୪୪ ॥

ଜାୟନ୍ତେ ଘୋରିନୋ ଦେହେ ତାନି ବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଶେଷତଃ ।
ଶରୀରଲଘୁତା ଦୀପ୍ତିର୍ଜାଠରାଗ୍ନିବିବର୍ଧନମ୍ ॥ ୪୫ ॥

କୃଷତ୍ତ୍ୱଂ ଚ ଶରୀରସ୍ୟ ତଦା ଜାୟେତ ନିଶ୍ଚିତମ୍ ।
ଘୋଷବିଘ୍ନକରାହାରଂ ବର୍ଜୟେଦ୍ୟୋଗବିଭୀଷଃ ॥ ୪୬ ॥

ଲବଣଂ ସର୍ଷପଂ ଚାମ୍ବୁମୁଷ୍ଟଂ ରୁକ୍ଷଂ ଚ ତୀକ୍ଷ୍ଣକମ୍ ।
ଶାକଜାତଂ ରାମଠାଦି ବହିସ୍ତ୍ରୀପଥସେବନମ୍ ॥ ୪୭ ॥

ପ୍ରାତଃସ୍ନାନୋପବାସାଦିକାୟକ୍ଳେଶାଂଶ୍ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ ।
ଅଭ୍ୟାସକାଳେ ପ୍ରଥମଂ ଶସ୍ତ୍ରଂ କ୍ଷୀରାଜ୍ୟଭୋଜନମ୍ ॥ ୪୮ ॥

ଗୋଧୂମମୁଦ୍ଗଶାଲ୍ୟନ୍ନଂ ଘୋଷବୃଦ୍ଧିକରଂ ବିଦୁଃ ।
ତତଃ ପରଂ ଯଥେଷ୍ଟଂ ତୁ ଶକ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍ଦାୟଧାରଣେ ॥ ୪୯ ॥

ୟଥେଷ୍ଟଧାରଣାଦ୍ଘୋଷଃ ସିଦ୍ଧ୍ୟେହେବଲକ୍ଷ୍ମକଃ ।
କେବଳେ କୁମ୍ଭକେ ସିଦ୍ଧେ ରେତପୁରବିବର୍ଜିତେ ॥ ୫୦ ॥

ନ ତସ୍ୟ ଦୁର୍ଲଭଂ କିଂଚିତ୍ତ୍ରିଷୁ ଲୋକେଷୁ ବିଦ୍ୟତେ ।
ପ୍ରସ୍ତେଦୋ ଜାୟତେ ପୂର୍ବଂ ମର୍ଦ୍ଦନଂ ତେନ କାରୟେତ୍ ॥ ୫୧ ॥

ତତୋଽପି ଧାରଣାଦ୍ଘୋଷଃ କ୍ରମେଣୈବ ଶନୈଃ ଶନୈଃ ।
କମ୍ପୋ ଭବତି ଦେହସ୍ୟ ଆସନସ୍ଥସ୍ୟ ଦେହିନଃ ॥ ୫୨ ॥

ତତୋଽପିକତରାଭ୍ୟାସାଦ୍ଘର୍ତ୍ତୁରୀ ସ୍ତେନ ଜାୟତେ ।
ୟଥା ଚ ଦର୍ତ୍ତୁରୋ ଭାବ ଉତ୍-ପୁତ୍ୟୋତ୍-ପୁତ୍ୟ ଗଚ୍ଛତି ॥ ୫୩ ॥

ପଦ୍ମାସନସ୍ଥିତୋ ଘୋଷୀ ତଥା ଗଚ୍ଛତି ଭୂତଳେ ।
ତତୋଽପିକତରାଭ୍ୟାସାଦ୍-ଭୂମିତ୍ୟାଗଶ୍ଚ ଜାୟତେ ॥ ୫୪ ॥

ପଦ୍ମାସନସ୍ଥ ଏବାସୌ ଭୂମିମୁସ୍ତଜ୍ୟ ବର୍ତ୍ତତେ ।
ଅତିମାନୁଷତେଷ୍ଠାଦି ତଥା ସାମର୍ଥ୍ୟମୁଦ୍-ଭବେତ୍ ॥ ୫୫ ॥

ନ ଦର୍ଶୟେଜ ସାମର୍ଥ୍ୟଂ ଦର୍ଶନଂ ବୀର୍ଯ୍ୟବତ୍ତରମ୍ ।
ସ୍ୱଳ୍ପଂ ବା ବହୁଧା ଦୁଃଖଂ ଘୋଷୀ ନ ବ୍ୟଥତେ ତଦା ॥ ୫୬ ॥

ଅଳ୍ପମୂତ୍ରପୁରୀଷଶ୍ଚ ସ୍ୱଳ୍ପନିଦ୍ରଶ୍ଚ ଜାୟତେ ।
କୀଲବୋ ଦୃଷିକା ଲାଲା ସ୍ୱେଦଦୁର୍ଗନ୍ଧତାନନେ ॥ ୫୭ ॥

ଏତାନି ସର୍ବଥା ତସ୍ୟ ନ ଜାୟନ୍ତେ ତତଃ ପରମ୍ ।
ତତୋଽପିକତରାଭ୍ୟାସାଦ୍ୱଲମୁପଦ୍ୟତେ ବହୁ ॥ ୫୮ ॥

ଘୋନ ଭୂତର ସିଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାଦ୍-ଭୂତରାଣାଂ ଜୟେ କ୍ଷମଃ ।
ବ୍ୟାଘ୍ରୋ ବା ଶରଭୋ ବ୍ୟାପି ଗଜୋ ଗବୟଃ ଏବ ବା ॥ ୫୯ ॥

ସିଂହୋ ବା ଘୋଷିନା ତେନ ମ୍ରିୟନ୍ତେ ହସ୍ତତାଡିତାଃ ।
କନ୍ଦର୍ପସ୍ୟ ଯଥା ରୂପଂ ତଥା ସ୍ୟାଦପି ଘୋଷିନଃ ॥ ୬୦ ॥

ତଦ୍ରୂପବଶଗା ନାର୍ଯ୍ୟଃ କାତ୍-କ୍ଷନ୍ତେ ତସ୍ୟ ସଙ୍ଗମମ୍ ।
ୟଦି ସଙ୍ଗଂ କରୋତ୍ୟେଷ ତସ୍ୟ ବିଦ୍ମୁକ୍ଷୟୋ ଭବେତ୍ ॥ ୬୧ ॥

ବର୍ଜୟିତ୍ୱା ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ସଙ୍ଗଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଭ୍ୟାସମାଦରାତ୍ ।
ଘୋଷିନୋଽଙ୍ଗେ ସୁଗନ୍ଧଶ୍ଚ ଜାୟତେ ବିନ୍ଦୁଧାରଣାତ୍ ॥ ୬୨ ॥

ତତୋ ରହସ୍ୟପାବିଷ୍ଠଃ ପ୍ରଣବଂ ପୁତମାତ୍ରୟା ।
ଜପେତ୍-ପୂର୍ବାର୍ଜିତାନାଂ ତୁ ପାପାନାଂ ନାଶହେତବେ ॥ ୬୩ ॥

ସର୍ବବିଘ୍ନହରୋ ମନ୍ତ୍ରଃ ପ୍ରଣବଃ ସର୍ବଦୋଷହା ।
ଏବମଭ୍ୟାସୟୋଗେନ ସିଦ୍ଧିରାରମ୍ଭସଂଭବା ॥ ୬୪ ॥

ତତୋ ଭବେଜଠାବସ୍ଥା ପବନାଭ୍ୟାସତପୁରା ।
ପ୍ରାଣୋଽପାନୋ ମନୋ ବୁଦ୍ଧିର୍ଜୀବାତ୍ତପରମାତ୍ମନୋଃ ॥ ୬୫ ॥

ଅନ୍ୟୋନ୍ୟସ୍ୟାବିରୋଧେନ ଏକତା ଘଟତେ ଯଦା ।

ହଠାବସ୍ଥେତି ସା ପ୍ରୋକ୍ତା ତଚ୍ଚିହ୍ନାନି ବ୍ରବୀମ୍ୟହମ୍ ॥ ୭୬ ॥

ପୂର୍ବଂ ଯଃ କଥିତୋଽଭ୍ୟାସଶ୍ଚତୁର୍ଥାଂଶଂ ପରିଗ୍ରହେତ୍ ।

ଦିବା ବା ଯଦି ବା ସାୟଂ ଯାମମାତ୍ରଂ ସମଭ୍ୟସେତ୍ ॥ ୭୭ ॥

ଏକବାରଂ ପ୍ରତିଦିନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନେବଲକ୍ଷ୍ମକମ୍ ।

ଲକ୍ଷ୍ମିୟାଶାନ୍ତିୟାର୍ଥେଭ୍ୟୋ ଯତ୍-ପ୍ରତ୍ୟାହରଣଂ ସୁଚମ୍ ॥ ୭୮ ॥

ଘୋଷୀ କୁମ୍ଭକମାସ୍ଥାୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାରଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ ।

ଯଦ୍ୟପୁଣ୍ୟତି ଚକ୍ଷୁର୍ଭ୍ୟାଂ ତଉଦାତ୍ରେତି ଭାବୟେତ୍ ॥ ୭୯ ॥

ଯଦ୍ୟକ୍ଷଣୋତି କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ତଉଦାତ୍ରେତି ଭାବୟେତ୍ ।

ଲଭତେ ନାସୟା ଯଦ୍ୟଉଦାତ୍ରେତି ଭାବୟେତ୍ ॥ ୮୦ ॥

ଜିହ୍ଵୟା ଯଦ୍ରସଂ ହ୍ୟତି ତଉଦାତ୍ରେତି ଭାବୟେତ୍ ।

ତୃତୀୟାୟାଂ ଯଦ୍ୟପି ତଉଦାତ୍ରେତି ଭାବୟେତ୍ ॥ ୮୧ ॥

ଏବଂ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ତୁ ତଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵୋଽଂ ସୁସାଧୟେତ୍ ।

ଯାମମାତ୍ରଂ ପ୍ରତିଦିନଂ ଘୋଷୀ ଯତ୍ନାଦତଦ୍ଵିତଃ ॥ ୮୨ ॥

ଯଥା ବା ଚିତ୍ରସାମର୍ଥ୍ୟଂ ଜାୟତେ ଯୋଗିନୋ ଧ୍ରୁବମ୍ ।

ଦୂରଶ୍ଚୂତିର୍ଦୂରଦୃଷ୍ଟିଃ କ୍ଷଣାଦୁରାଗମସ୍ତଥା ॥ ୮୩ ॥

ବାକ୍ଷିକ୍ଷିଃ କାମରୂପଦ୍ଵମଦୃଶ୍ୟକରଣୀ ତଥା ।

ମଲମୂତ୍ରପ୍ରଲେପେନ ଲୋହାଦେଃ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣତା ଭବେତ୍ ॥ ୮୪ ॥

ଖେ ଗତିସ୍ତସ୍ୟ ଜାୟେତ ସଂତତାଭ୍ୟାସଘୋଷତଃ ।

ସଦା ବୁଦ୍ଧିମତା ଭାବ୍ୟଂ ଯୋଗିନା ଯୋଗସିଦ୍ଧୟେ ॥ ୮୫ ॥

ଏତେ ବିଦ୍ଵା ମହାସିଦ୍ଧେର୍ନ୍ ରମେତ୍ତେଷୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ।
ନ ଦର୍ଶୟେନ୍ନସ୍ୟାମର୍ଥ୍ୟଂ ଯୁସ୍ୟକସ୍ୟାପି ଘୋଷିରାତ୍ ॥ ୭୬ ॥

ୟଥା ମୃତୋ ଯଥା ହ୍ୟନ୍ତୋ ଯଥା ବଧିର ଏବ ବା ।
ତଥା ବର୍ତ୍ତେତ ଲୋକସ୍ୟ ସ୍ୱସ୍ୟାମର୍ଥ୍ୟସ୍ୟ ଗୁପ୍ତୟେ ॥ ୭୭ ॥

ଶିଷ୍ୟାଶ୍ଚ ସ୍ୱସ୍ତକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତି ନ ସଂଶୟଃ ।
ତଉଚ୍ଛର୍ମକରବ୍ୟଗ୍ରଃ ସ୍ତାଭ୍ୟାସେଽବିସ୍ମତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୭୮ ॥

ଅବିସ୍ମତ୍ୟ ଗୁରୋର୍ବାକ୍ୟମଭ୍ୟସେତ୍ତଦହର୍ନିଶମ୍ ।
ଏବଂ ଭବେଦ୍ଵାବସ୍ଥା ସଂତତାଭ୍ୟାସଘୋଷତଃ ॥ ୭୯ ॥

ଅନଭ୍ୟାସବତଶ୍ଚୈବ ବୃଥାଗୋଷ୍ଠ୍ୟା ନ ସିଦ୍ୟତି ।
ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବପ୍ରୟତ୍ନେନ ଘୋଷମେବ ସଦାଭ୍ୟସେତ୍ ॥ ୮୦ ॥

ତତଃ ପରିଚୟାବସ୍ଥା ଜାୟତେଽଭ୍ୟାସଘୋଷତଃ ।
ବାୟୁଃ ପରିଚିତୋ ଯତ୍ନାଦଗ୍ନିନା ସହ କୁଣ୍ଡଳୀମ୍ ॥ ୮୧ ॥

ଭାବୟିତ୍ୱା ସୁଷୁମ୍ନାୟାଂ ପ୍ରବିଶେଦନିରୋଧତଃ ।
ବାୟୁନା ସହ ଚିତ୍ତଂ ତ ପ୍ରବିଶେଦ ମହାପଥମ୍ ॥ ୮୨ ॥

ୟସ୍ୟ ଚିତ୍ତଂ ସ୍ୱପବନଂ ସୁଷୁମ୍ନାଂ ପ୍ରବିଶେଦିହ ।
ଭୂମିରାପୋଽନଲୋ ବାୟୁରାକାଶଶ୍ଚେତି ପଞ୍ଚିକଃ ॥ ୮୩ ॥

ୟେଷୁ ପଞ୍ଚିସୁ ଦେବାନାଂ ଧାରଣା ପଞ୍ଚିଧୋଚ୍ୟତେ ।
ପାଦାଦି ଜାନୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ପୃଥିବୀ ସ୍ଥାନମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୮୪ ॥

ପୃଥିବୀ ଚତୁରସ୍ରଂ ତ ପୀତବର୍ଣ୍ଣଂ ଲବର୍ଣ୍ଣକମ୍ ।
ପାର୍ଥିବେ ବାୟୁମାରୋପ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେଣ ସମନ୍ୱିତମ୍ ॥ ୮୫ ॥

ଧ୍ୟାୟଃଶ୍ଚତୁର୍ଭୁଜାକାରଂ ଚତୁର୍ବକ୍ରଂ ହିରଣ୍ମୟମ୍ ।
ଧାରୟେଦ୍ଵଞ୍ଚ ଘଟିକାଃ ପୃଥିବୀଜୟମାପୁୟାତ୍ ॥ ୮୭ ॥

ପୃଥିବୀୟୋଗତୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ନ ଭବେଦସ୍ୟ ଯୋଗିନଃ ।
ଆଜାନୋଃ ପାୟୁପୟଃକ୍ରମପାଂ ସ୍ଥାନଂ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ॥ ୮୭ ॥

ଆପୋଃର୍ଧରନ୍ତଂ ଶୁକ୍ଳଂ ଚ ବଂ ବୀଜଂ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ।
ବାରୁଣେ ବାୟୁମାରୋପ୍ୟ ବକାରେଣ ସମନ୍ୱିତମ୍ ॥ ୮୮ ॥

ସ୍ଥରନ୍ନାରାୟଣଂ ଦେବଂ ଚତୁର୍ବାହୁଂ କିରୀଟିନମ୍ ।
ଶୁଦ୍ଧସ୍ପତିକସଂକାଶଂ ପୀତବାସସମରୂପମ୍ ॥ ୮୯ ॥

ଧାରୟେଦ୍ଵଞ୍ଚ ଘଟିକାଃ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ।
ତତୋ ଜଲ୍ମାଦ୍-ଭୟଂ ନାସ୍ତି ଜଳେ ମୃତ୍ୟୁର୍ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୯୦ ॥

ଆ ପାୟୋର୍ହୃଦୟାନ୍ତଂ ଚ ବହିଃସ୍ଥାନଂ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ।
ବହିଃସ୍ଥିକୋଶଂ ରକ୍ତଂ ଚ ରେଫାକ୍ଷରସମୁଦ୍-ଭବମ୍ ॥ ୯୧ ॥

ବହ୍ନୌ ଚାନିଲମାରୋପ୍ୟ ରେଫାକ୍ଷରସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳମ୍ ।
ତ୍ରିୟକ୍ଷଂ ବରଦଂ ରୁଦ୍ରଂ ତରୁଣାଦିତ୍ୟସଂନିଭମ୍ ॥ ୯୨ ॥

ଭସ୍ମୋଞ୍ଜୁଲିତସର୍ବାଙ୍ଗଂ ସୁପ୍ରସନ୍ନମନୁସ୍ମରନ୍ ।
ଧାରୟେଦ୍ଵଞ୍ଚ ଘଟିକା ବହିନାସ୍ତୌ ନ ଦହ୍ୟତେ ॥ ୯୩ ॥

ନ ଦହ୍ୟତେ ଶରୀରଂ ଚ ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ୟାଗ୍ନିମଣ୍ଡଳେ ।
ଆ ହୃଦୟାଦ୍-ଭ୍ରୁବୋର୍ମଧ୍ୟଂ ବାୟୁସ୍ଥାନଂ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ॥ ୯୪ ॥

ବାୟୁଃ ଷଟ୍-କୋଶକଂ କୃଷ୍ଣଂ ଯଜ୍ଞାରାକ୍ଷରଭାସୁରମ୍ ।
ମାରୁତଂ ମରୁତଂ ସ୍ଥାନେ ଯଜ୍ଞାରାକ୍ଷରଭାସୁରମ୍ ॥ ୯୫ ॥

ଧାରୟେତ୍ତ୍ର ସର୍ବଜ୍ଞମୀଶ୍ଵରଂ ବିଶ୍ଵତୋମୁଖମ୍ ।
ଧାରୟେତ୍ସଞ୍ଚ ଘଟିକା ବାୟୁବଦ୍ଘ୍ୟୋମଗୋ ଭବେତ୍ ॥ ୯୬ ॥

ମରଣଂ ନ ତୁ ବାୟୋଶ୍ଚ ଭୟଂ ଭବତି ଯୋଗିନଃ ।
ଆ ଭୂମଧ୍ୟାତୁ ମୂର୍ଧାନ୍ତମାକାଶସ୍ଥାନମୁତ୍ୟତେ ॥ ୯୭ ॥

ବ୍ୟୋମ ବୃତ୍ତଂ ଚ ଧୂମ୍ରଂ ଚ ହକାରାକ୍ଷରଭାସୁରମ୍ ।
ଆକାଶେ ବାୟୁମାରୋପ୍ୟ ହକାରୋପରି ଶଂକରମ୍ ॥ ୯୮ ॥

ବିନ୍ଦୁରୂପଂ ମହାଦେବଂ ବ୍ୟୋମାକାରଂ ସଦାଶିବମ୍ ।
ଶୁଦ୍ଧସ୍ଫଟିକସଂକାଶଂ ପୃତବାଲେନ୍ଦୁମୌଲିନମ୍ ॥ ୯୯ ॥

ପଞ୍ଚବକ୍ତ୍ରଯୁତଂ ସୌମ୍ୟଂ ଦଶବାହୁଂ ତ୍ରିଲୋଚନମ୍ ।
ସର୍ବାୟୁଧୈର୍ଯ୍ୟତାକାରଂ ସର୍ବଭୂଷଣଭୂଷିତମ୍ ॥ ୧୦୦ ॥

ଉମାର୍ଥଦେହଂ ବରଦଂ ସର୍ବକାରଣକାରଣମ୍ ।
ଆକାଶଧାରଣାତ୍ମସ୍ୟ ଖେଚରତ୍ଵଂ ଭବେନ୍ନୁବମ୍ ॥ ୧୦୧ ॥

ଯତ୍ରକୁତ୍ର ସ୍ଥିତୋ ବାପି ସୁଖମତ୍ୟନ୍ତମଶୁତେ ।
ଏବଂ ଚ ଧାରଣାଃ ପଞ୍ଚ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟୋଗୀ ବିଚକ୍ଷଣଃ ॥ ୧୦୨ ॥

ତତୋ ଦୃଢ଼ଶରୀରଃ ସ୍ୟାନ୍ନୁତ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।
ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରଲୟେନାପି ନ ସୀଦତି ମହାମତିଃ ॥ ୧୦୩ ॥

ସମତ୍ୟସ୍ତେତ୍ଥା ଧ୍ୟାନଂ ଘଟିକାଷଷ୍ଟିମେବ ଚ ।
ବାୟୁଂ ନିରୂପ୍ୟ ଚାକାଶେ ଦେବତାମିଷ୍ଠଦାମିତି ॥ ୧୦୪ ॥

ସଗୁଣଂ ଧ୍ୟାନମେତସ୍ୟାଦଶିମାଦିଗୁଣପ୍ରଦମ୍ ।
ନିର୍ଗୁଣଧ୍ୟାନଯୁକ୍ତସ୍ୟ ସମାପିଷ୍ଠ ତତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୧୦୫ ॥

ଦିନଦ୍ୱାଦଶକେନୈବ ସମାଧିଂ ସମବାପୁୟାତ୍ ।
ବାୟୁଂ ନିରୁଧ୍ୟ ମେଧାବୀ ଜୀବନ୍ତୁକ୍ତୋ ଭବତ୍ୟୟମ୍ ॥ ୧୦୭ ॥

ସମାଧିଃ ସମତାବସ୍ଥା ଜୀବାତ୍ତପରମାତ୍ମନୋଃ ।
ୟଦି ସ୍ୱଦେହମୁସ୍ତୁଷ୍ମିକ୍ତା ତେଦୁସ୍ତୈଜେସ୍ୱୟମ୍ ॥ ୧୦୮ ॥

ପରବ୍ରହ୍ମଣି ଲୀୟେତ ନ ତସ୍ୟୋକ୍ତାନ୍ତ୍ରିକ୍ଷ୍ୟତେ ।
ଅଥ ନୋ ତେସୁମୁସ୍ତୁଷ୍ମଂ ସ୍ୱଶରୀରଂ ପ୍ରିୟଂ ଯଦି ॥ ୧୦୮ ॥

ସର୍ବଲୋକେଷୁ ବିହରନ୍ନଶିମାଦିଗୁଣାନ୍ନିତଃ ।
କଦାଚିସ୍ତ୍ୱେକ୍ଷୟା ଦେବୋ ଭୂତ୍ୱା ସ୍ୱର୍ଗେ ମହୀୟତେ ॥ ୧୦୯ ॥

ମନୁଷ୍ୟୋ ବାପି ଯଶୋ ବା ସ୍ତ୍ୱେକ୍ଷୟାପୀକ୍ଷଣାଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ସିଂହୋ ବ୍ୟାଘ୍ରୋ ଗଜୋ ବାଶ୍ମଃ ସ୍ତ୍ୱେକ୍ଷୟା ବହୁତାମିୟାତ୍ ॥ ୧୧୦ ॥

ୟଥେଷ୍ଟମେବ ବର୍ତ୍ତେତ ଯଦ୍ୱା ଯୋଗୀ ମହେଶ୍ୱରଃ ।
ଅଭ୍ୟାସଭେଦତୋ ଭେଦଃ ଫଳଂ ତୁ ସମମେବ ହି ॥ ୧୧୧ ॥

ପାର୍ଶ୍ୱଂ ବାମସ୍ୟ ପାଦସ୍ୟ ଯୋନିସ୍ଥାନେ ନିୟୋଜୟେତ୍ ।
ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣଂ ପାଦଂ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ଧାରୟେଦ୍ୱଦମ୍ ॥ ୧୧୨ ॥

ରୁରୁକଂ ହୃଦି ବିନ୍ୟସ୍ୟ ପୂରୟେଦ୍ୱାୟୁନା ପୁନଃ ।
କୁମ୍ଭକେନ ଯଥାଶକ୍ତି ଧାରୟିତ୍ୱା ତୁ ରେଚୟେତ୍ ॥ ୧୧୩ ॥

ବାମାଙ୍ଗେନ ସମଭ୍ୟସ୍ୟ ଦକ୍ଷାଙ୍ଗେନ ତତୋଽଭ୍ୟସେତ୍ ।
ପ୍ରସାରିତସ୍ତୁ ଯଃ ପାଦସ୍ତମୁରୁପରି ନାମୟେତ୍ ॥ ୧୧୪ ॥

ଅୟମେବ ମହାବନ୍ଧ ଉଭୟତ୍ୱୈବମଭ୍ୟସେତ୍ ।
ମହାବନ୍ଧସ୍ଥିତୋ ଯୋଗୀ କୃତ୍ୱା ପୂରକମେକଧୀଃ ॥ ୧୧୫ ॥

ବାୟୁନା ଗତିମାବୃତ୍ୟ ନିତୃତଂ କର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରୟା ।
ପୁଟଦ୍ୱୟଂ ସମାକ୍ରମ୍ୟ ବାୟୁଃ ସ୍ଫୁରତି ସତ୍ତ୍ୱରମ୍ ॥ ୧୧୭ ॥

ଅୟମେବ ମହାବେଧଃ ସିଦ୍ଧିରଭ୍ୟସ୍ୟତେନିଶମ୍ ।
ଅନ୍ତଃକପାଳକୁହରେ ଜିହ୍ୱାଂ ବ୍ୟାବୃତ୍ୟ ଧାରୟେତ୍ ॥ ୧୧୭ ॥

ଭୂମଧ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରପ୍ୟେଷା ମୁଦ୍ରା ଭବତି ଖେଚରୀ ।
କଣ୍ଠମାକୁଞ୍ଚ୍ୟ ହୃଦୟେ ସ୍ଥାପୟେଦ୍ୱୃତୟା ପିୟା ॥ ୧୧୮ ॥

ବନ୍ଧୋ ଜାଲଂଧରାଶ୍ୟୋଃୟଂ ମୃତ୍ୟୁମାତଙ୍ଗକେସରୀ ।
ବନ୍ଧୋ ଯେନ ସୁଷୁମ୍ନାୟାଂ ପ୍ରାଣସ୍ତୁଢ୍ଫୀୟତେ ଯତଃ ॥ ୧୧୯ ॥

ଉତ୍ୟାନାଶ୍ୟା ହି ବନ୍ଧୋଃୟଂ ଯୋଗିଭିଃ ସମୁଦାହୃତଃ ।
ପାର୍ଶ୍ୱିଭାଗେନ ସଂପୀତ୍ୟ ଯୋନିମାକୁଞ୍ଚୟେଦ୍ୱୃତମ୍ ॥ ୧୨୦ ॥

ଅପାନମୁର୍ଧ୍ୱମୁଦ୍ଘାପ୍ୟ ଯୋନିବନ୍ଧୋଃୟମୁଚ୍ୟତେ ।
ପ୍ରାଣାପାନୌ ନାଦବିନ୍ଦୁ ମୂଳବନ୍ଧେନ ଚୈକତାମ୍ ॥ ୧୨୧ ॥

ଗତ୍ୱା ଘୋଗସ୍ୟ ସଂସିଦ୍ଧିଂ ଯୁକ୍ତତୋ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ ।
କରଣୀ ବିପରୀତାଶ୍ୟା ସର୍ବବ୍ୟାପିବିନାଶିନୀ ॥ ୧୨୨ ॥

ନିତ୍ୟମଭ୍ୟାସୟୁକ୍ତସ୍ୟ ଜାଠରାଗ୍ନିବିବର୍ଧନୀ ।
ଆହାରୋ ବହୁଲସ୍ତସ୍ୟ ସଂପାଦ୍ୟଃ ସାଧକସ୍ୟ ଚ ॥ ୧୨୩ ॥

ଅଳ୍ପାହାରୋ ଯଦି ଭବେଦଗ୍ନିର୍ଦେହଂ ହରେତ୍ସଖାତ୍ ।
ଅଧଃଶିରଶ୍ଚୋର୍ଧ୍ୱପାଦଃ କ୍ଷଣଂ ସ୍ୟାତ୍-ପ୍ରଥମେ ଦିନେ ॥ ୧୨୪ ॥

କ୍ଷଣାତ୍ କିଂଚିଦପିକମଭ୍ୟସେତ୍ତୁ ଦିନେଦିନେ ।
ବଲୀ ଚ ପଲିତଂ ଚୈବ କ୍ଷଣ୍ଟାସାର୍ଥୀନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ॥ ୧୨୫ ॥

ୟମମାତ୍ରଂ ତୁ ଘୋ ନିତ୍ୟମଭ୍ୟସେସ୍ତୁ ତୁ କାଲଜିତ୍ ।
ବଜ୍ରୋଲୀମଭ୍ୟସେଦ୍ୟସ୍ତୁ ସ ଘୋଗୀ ସିଦ୍ଧିଭାଜନମ୍ ॥ ୧୭୬ ॥

ଲଭ୍ୟତେ ଯଦି ତସ୍ୟୈବ ଘୋଗସିଦ୍ଧିଃ କରେ ସ୍ଥିତା ।
ଅତୀତାନାଗତଂ ବେତ୍ତି ଖେତରୀ ଚ ଭବେନ୍ନୁବମ୍ ॥ ୧୭୭ ॥

ଅମରୀଂ ଯଃ ପିବେନ୍ନିତ୍ୟଂ ନସ୍ୟଂ କୁର୍ବନ୍ନିନେ ଦିନେ ।
ବଜ୍ରୋଲୀମଭ୍ୟସେନ୍ନିତ୍ୟମମରୋଲୀତି କଥ୍ୟତେ ॥ ୧୭୮ ॥

ତତୋ ଭବେଦ୍ରାଜଘୋଗୋ ନାନ୍ତରା ଭବତି ଧ୍ରୁବମ୍ ।
ଯଦା ତୁ ରାଜଘୋଗେନ ନିଷ୍ପନ୍ନା ଘୋଗିଭିଃ କ୍ରିୟା ॥ ୧୭୯ ॥

ତଦା ବିବେକବୈରାଗ୍ୟଂ ଜାୟତେ ଘୋଗିନୋ ଧ୍ରୁବମ୍ ।
ବିଷ୍ଣୁର୍ନାମ ମହାଘୋଗୀ ମହାଭୂତୋ ମହାତପାଃ ॥ ୧୮୦ ॥

ତତ୍ତ୍ଵମାର୍ଗେ ଯଥା ଦୀପୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ ।
ୟଃ ସ୍ତନଃ ପୂର୍ବପୀତସ୍ତଂ ନିଷ୍ପୀତ୍ୟ ମୁଦମଶ୍ରୁତେ ॥ ୧୮୧ ॥

ୟସ୍ମାନ୍ନାତୋ ଭଗାତ୍-ପୂର୍ବଂ ତସ୍ମିନ୍ନୈବ ଭଗେ ରମନ୍ ।
ୟା ମାତା ସା ପୁନର୍ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯା ଭାର୍ଯ୍ୟା ମାତରେବ ହି ॥ ୧୮୨ ॥

ୟଃ ପିତା ସ ପୁନଃ ପୁତ୍ରୋ ଯଃ ପୁତ୍ରଃ ସ ପୁନଃ ପିତା ।
ଏବଂ ସଂସାରଚକ୍ରେଶ୍ଚ କୂପଚକ୍ରେ ଘଟା ଇବ ॥ ୧୮୩ ॥

ତ୍ରମନ୍ତ୍ରୋ ଘୋନିଜନ୍ତାନି ଶୁଦ୍ଧା ଲୋକାନସମଶ୍ରୁତେ ।
ତ୍ରୟୋ ଲୋକାସ୍ତ୍ରୟୋ ବେଦାସ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ରଃ ସଂଧ୍ୟାସ୍ତ୍ରୟଃ ସ୍ଵରାଃ ॥ ୧୮୪ ॥

ତ୍ରୟୋଽଗ୍ନୟଶ୍ଚ ତ୍ରିଗୁଣାଃ ତ୍ରିତାଃ ସର୍ବେ ତ୍ରୟାକ୍ଷରେ ।
ତ୍ରୟାଣାମକ୍ଷରାଣାଂ ଚ ଯୋଽଧୀତେଽପ୍ୟର୍ଥମକ୍ଷରମ୍ ॥ ୧୮୫ ॥

ତେନ ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରୋତଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ତତ୍ପରଂ ପଦମ୍ ।
ପୁଷ୍ପମଧ୍ୟେ ଯଥା ଗନ୍ଧଃ ପଘ୍ନୋମଧ୍ୟେ ଯଥା ଘୃତମ୍ ॥ ୧୩୭ ॥

ତିଳମଧ୍ୟେ ଯଥା ତୈଳଂ ପାଷାଣେଷ୍ଟିବ କାଞ୍ଚନମ୍ ।
ହୃଦି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥିତଂ ପଦ୍ମଂ ତସ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରମଧୋମୁଖମ୍ ॥ ୧୩୮ ॥

ଉର୍ଧ୍ୱନାଲମଧୋବିନ୍ଦୁସ୍ତସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତଂ ମନଃ ।
ଅକାରେ ରେଚିତଂ ପଦ୍ମମୁକାରେଣୈବ ଭିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୩୯ ॥

ମକାରେ ଲଭତେ ନାଦମର୍ଯ୍ୟମାତ୍ରା ତୁ ନିଶ୍ଚଳା ।
ଶୁଦ୍ଧସ୍ପଟିକସଂକାଶଂ ନିଷ୍କଳଂ ପାପନାଶନମ୍ ॥ ୧୪୦ ॥

ଲଭତେ ଘୋଷୟୁକ୍ତାତ୍ମା ପୁରୁଷସ୍ତପରଂ ପଦମ୍ ।
କୂର୍ମଃ ସ୍ୱପାଣିପାଦାଦି ଶିରଶ୍ଚାତୁନି ଧାରୟେତ୍ ॥ ୧୪୦ ॥

ଏବଂ ଦ୍ୱାରେଷୁ ସର୍ବେଷୁ ବାୟୁପୁରିତରେଚିତଃ ।
ନିଷିଦ୍ଧଂ ତୁ ନବଦ୍ୱାରେ ଉର୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରାଡ଼-ନିଶ୍ଚସଂସ୍ତଥା ॥ ୧୪୧ ॥

ଘଟମଧ୍ୟେ ଯଥା ଦୀପୋ ନିବାତଂ କୁମ୍ଭକଂ ବିଦ୍ରୁଃ ।
ନିଷିଦ୍ଧୈର୍ନବଭିର୍ଦ୍ୱାରୈର୍ନିର୍ଜନେ ନିରୁପଦ୍ରବେ ॥ ୧୪୨ ॥

ନିଶ୍ଚିତଂ ତ୍ୱାତ୍ତମାତ୍ରେଣାବଶିଷ୍ଟଂ ଘୋଷସେବୟେତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ॥
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଘୋଷତତ୍ତ୍ୱୋପନିଷତ୍ ସମାପ୍ତା ॥

